

Reaaliaikainen kasvojentunnistus ja teknologiset kuvitelmat Ison-Britannian kriminaalipolitiikassa

SAMUEL SINGLER

Ison-Britannian poliisilaitokset ovat viime vuosina kokeilleet reaaliaikaisen kasvojentunnistusteknologioiden käyttöä julkisilla paikoilla. Vaikka kansalaisjärjestöt ja kansanedustajat ovat kritisoineet näiden valvontateknologioiden epätarkkuutta ja sääntelyn puutetta, niiden käyttö on yleistynyt tasaista tahtia. Tässä artikkelissa tarkastellaan kasvojentunnistuksen tulevaisuusnäköymien vaikutusta Ison-Britannian kriminaalipolitiikkaan.

Artikkelin teoreettinen viitekehys perustuu odotusten sosiologiaan. Odotusten sosiologian mukaan teknologiset kuvitelmat voivat jäsentää poliittista keskustelua esittämällä spekulatiivisia tulevaisuusnäköymiä väistämättömänä ja toivottavana sekä sulkemalla pois vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Tämän viitekehysten puitteissa analysoin kasvojentunnistukseen liittyvän parlamenttikeskustelun kehitystä Isossa-Britanniassa vuosina 2009–2025. Empiirisenä aineistona toimii Hansard-parlamenttiarkisto ja metodina laadullinen, temaattinen sisällönanalyysi.

Teknologiset kuvitelmat vaikuttivat merkittävästi digitaaliseen valvontaan liittyvään kriminaalipoliittiseen keskusteluun ulkoisten tapahtumien ja tutkimustiedon lisäksi. Tekoälybuumin siivittämänä optimistiset kuvitelmat ovat viime vuosina nousseet näkyvämmäksi kuin aiempien vuosien varoittavat kuvitelmat Orwellilaisesta valvontayhteiskunnasta, ja kasvojentunnistuksen käyttö on laajentunut. Nykyään vallitsevat kuvitelmat ovat kuitenkin edistäneet kriittistä kriminaalipoliittista keskustelua korostamalla teknisen kehityksen poliittisia ulottuvuuksia.

English abstract at the end of the article

Asiasanat: valvonta — teknologia — poliisityö —
kriminaalipolitiikka — arkistotutkimus

JOHDANTO

Ison-Britannian työväenpuolueen kansanedustaja David Blunkett esitti parlamentin alahuoneen keskustelussa 9. kesäkuuta 2010 ennustuksen kasvojentunnistusteknologian kehittymisestä:

Meidän täytyy kehittää helpompia tapoja suojata, esittää ja omistaa omat identiteettimme tavalla, joka ei ollut mahdollista kymmenen vuotta sitten – – Tulevaisuudessa – teknologia ei vielä pysty tähän, mutta se tulee kehittymään – voimme käyttää digitaaliseen teknologiaan pohjautuvaa automaattista kasvojentunnistusta rikosten torjumiseen.

Vuosia myöhemmin, 1. toukokuuta 2019, työväenpuolueen kansanedustaja Darren Jones esitti huolestuneemman tulevaisuusnäköymän laajenevasta digitaalisesta valvonnasta:

[Sisäministeriön] täytyy paitsi tarkastella nykyisiä tapahtumia myös ennustaa tulevaa teknologista kehitystä – – huolestuttavien valvontateknologioiden laaja käyttöönotto voi johtaa kaltevaan pintaan kohti Vuonna 1984 -tapaisia kehityksiä, joita kukaan meistä ei halua.

Optimistisemmat tulevaisuusnäköymät olivat palanneet kriminaalipoliittiseen keskusteluun 7. tammikuuta 2025, kun parlamentin ylähuoneessa sitoutumattomien ryhmään kuuluva lordi Hogan-Howe haastoi näkemykset valvontayhteiskunnan uhasta:

Väittelemme usein tekoälyn kauhuista ja kasvojentunnistuksen aiheuttamista kamalista asioista, mutta itse asiassa se kykenee myös huomattavan hyviin tuloksiin. – – Automaattinen kasvojentunnistus tulee olemaan loistava mahdollisuus.

Automaattista kasvojentunnistusta käytetään globaalisti esimerkiksi passintarkastuksessa ja älypuhelimissa. Viime vuosina sitä on käytetty enenevässä määrin myös rikostutkinnassa, mukaan lukien Suomessa (Ortamo, 2020).

Länsimaissa reaaliaikainen kasvojentunnistus julkisilla paikoilla on kuitenkin harvinaista vaikka esimerkiksi Kiinassa teknologiaa on käytetty laajasti jo vuosien ajan, koska sen sääntely on vaikeaa ja siihen liittyy riskejä yksityisyydensuojan ja oikeusturvan kannalta (Zalnierute, 2025). Kiinan ulkopuolella Ison-Britannian poliisilaitokset ovat kuitenkin olleet reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen edelläkävijöitä ja teknologiaa on kokeiltu toistuvasti julkisilla paikoilla vuodesta 2016 lähtien (Fussey & Murray, 2025). Vaikka kansalaisjärjestöt ja kansanedustajat ovat kritisoineet teknologian kokeellisuutta sekä sääntelyn vähäisyyttä, sen käyttö on yleistynyt tasaista tahtia. Lontoon poliisi (*London Metropolitan Police Service*) ilmoitti maaliskuussa 2025 asentavansa ensimmäiset pysyvät reaaliaikaiset kasvojentunnistuskamerat Croydonin kaupunginosaan (Ellery, 2025).

Kriminologit ovat tutkineet kasvojentunnistusta ja digitaalista valvontaa yleensä reaktiivisesti; uusien teknologioiden tarkkuutta ja luotettavuutta sekä niiden oikeusturvaan liittyviä riskejä on analysoitu käyttöönoton jälkeen (Fussey & Murray, 2025). Kiihtyvän teknologisen kehityksen ja itseoppivien työkalujen autonomisen luonteen vuoksi tutkijat ovat viime aikoina korostaneet tarvetta analysoida myös tulevaisuusorientoituneiden teknologisten kuvitelmien roolia kriminaalipoliittisessa keskustelussa (Campbell, 2025). Tulevaisuusnäköymät voivat muovata digitaaliseen valvontaan liittyvää kriminaalipoliittikkaa ja vaikuttaa päätöksentekoon, teknologiisiin investointeihin ja yleiseen mielipiteeseen (Singer, 2025b).

Tässä artikkelissa tarkastelen teknologiaan liittyvien kuvitelmien roolia kriminaalipoliitiikassa. Spekulaatiiviset ja ideologiset tulevaisuusnäköymät voivat muovata kriminaalipoliittikkaa tavalla, joka ei täysin sovi sen luonnehdintaan joko kriisitilanteisiin reagoi-

vana (suunnittelemattomana) tai tutkimustietoon perustuvana (suunniteltuna) politiikkana (Kaakinen, 2025; Welsh & Harris, 2016). Keskeytyn reaaliaikaiseen kasvojentunnistukseen liittyvään kriminaalipoliittiseen keskusteluun Isossa-Britanniassa. Tutkimuskysymykseni ovat: 1) Mikä on teknologisten kuvitelmien rooli Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin kriminaalipoliittisessa keskustelussa vuosina 2009–2025? 2) Miten kasvojentunnistukseen liittyvät kuvitelmat ovat muuttuneet vuosien varrella?

Tutkimuksen aineistona toimii Ison-Britannian *Hansard*-parlamenttiarkisto ja metodina laadullinen, temaatinen sisällönanalyysi. Kasvojentunnistusteknologia mainittiin yhteensä 275 kertaa 122:ssa eri parlamenttikeskustelussa, joista ensimmäinen oli parlamentin ylähuoneessa 1. huhtikuuta 2009.

Kontrollin digitalisaatio ja automaattinen kasvojentunnistus

Teknologinen kehitys luo uusia mahdollisuuksia rikollisuuden mittaamiseen ja torjumiseen. Uudet tilastolliset menetelmät, kyselymetodit ja kartografiset tekniikat mahdollistivat kriminologian määrällisen tutkimuksen 1800-luvulla (Kivivuori, 2024). Sormenjälkitunnistus mullisti rikostutkintaprosessit jo yli vuosisata sitten, ja biometriseen tunnistukseen liittyviä teknologioita – kuten DNA-analyysia – käytetään nykyään rutiininomaisesti rikosoikeudellisessa kontekstissa (Cole, 2001). Viime vuosikymmeninä digitaaliset teknologiat ovat vaikuttaneet merkittävästi rikollisuuteen, rangaistukseen ja kontrolliin, minkä seurauksena digitaalinen kriminologia on kasvanut tutkimusalueena huomattavasti. Digitaalinen kriminologia keskittyi aluksi kyberrikollisuuteen ja internetissä tapahtuvaan kontrolliin, mutta nykyään tutkijat tarkastelevat laajemmin digitalisaation vaikutusta rikollisuuteen, rikosten uhrien kokemuksiin ja kontrolliin sekä verkossa että muualla (Stratton et al., 2017).

Yhä sofistikoituneempia digitaalisia työkaluja on kokeiltu rikosprosessin eri vaiheissa ja kontrollin kontekstissa kansainvälisesti. Erimerkiksi Yhdysvaltain huumepoliisi (*DEA*) on käyttänyt koneoppimiseen ja syväoppimiseen perustuvaa tekoälyä huumausaineiden alkuperäalueen tunnistamiseen (US Department of Justice, 2024). Nigerian rajavartiolaitoksen käyttämä digitaalinen rajavaltontajärjestelmä *Migration Information and Data Analysis System* (MIDAS) on yhteydessä myös kansallisiin ja kansainvälisiin poliisitietokantoihin (Singer, 2024). Rikostuomioiden määräämiseen käytetään automaattisia riskintunnistusalgoritmeja mm. Espanjassa, Ukrainassa ja Isossa-Britanniassa (Fair Trials, 2021), kun taas Alankomaiden poliisi käyttää rikosten enustamiseen ja ehkäisyyn automaattista *Crime Anticipation System* -algoritmia (Schuilenburg & Soudijn, 2023).

Automaattiset, itseoppivat ja preventiiviset teknologiat ovat herättäneet huolta rikosprosessin ja poliisityön kontekstissa, koska niiden on pelätty heikentävän syyttömyysoletamaa, johtavan käänteiseen todistustaakkaan ja pahentavan syrjintää (Sachoulidou, 2023). Julkisessa kriminaalipolitiikassa näkyvin keitelullinen teknologia on ollut reaaliaikainen biometrinen kasvojentunnistus, josta on väitetty esimerkiksi Euroopan Unionin tekoäly-säädöksen yhteydessä (Euroopan parlamentti, 2025). Reaaliaikainen kasvojentunnistus eroaa automaattisesta kasvojentunnistuksesta, jossa yhdistetään kontrolloidussa ympäristössä kameran tunnistamat kasvot tietokannasta tai henkilötodistuksesta löytyvään biometriseen tietoon. Jälkimmäistä teknologiaa käytetään jo laajasti esimerkiksi passintarkastuksessa. Tällöin kyse on identiteetin verifiointista, eli väitetyn identiteetin varmistamisesta kasvo-kuvaa ja passikuvaa vertailemalla. Reaaliaikainen kasvojentunnistus pyrkii verifiointin sijaan henkilön identifiointiin, jossa avoimessa ympäristössä toimiva videokamera vertaa tunnistusalgoritmin avulla ohikulkijoiden kasvoja laajempaan tietokantaan (Fussey &

Murray, 2025). Verifioinnista ja identifioinnista käytetäänkin englanninkielisiä termejä one-to-one matching ja one-to-many matching.

Identifiointiin pyrkivää kasvojentunnistusta on kritisoitu mm. mahdollisen syrjinnän, kyseenalaisen tarkkuuden ja tietoturvariskien takia. Tunnistusalgoritmien tutkijat ovat näyttäneet, että suosittujen järjestelmien virheprosentit eroavat merkittävästi ihonvärin, sukupuolen ja iän perusteella (Fussey & Murray, 2025). Algoritmit tunnistavat yleensä lähes virheettä valkoihoisen miehen kasvot, kun taas mustan naisen kohdalla virheellisen tunnistuksen määrä voi nousta jopa 34 prosenttiin (Buolamwini & Gebru, 2018). Rikosoikeudellisessa kontekstissa virheellisesti toimivat tunnistusjärjestelmät voivat johtaa vakaviin seurauksiin – Yhdysvalloissa valvontakamerakuvan perusteella tehty automaattinen kasvojentunnistus on johtanut jo useisiin virheellisiin pidätyksiin (Benedict, 2022). Mahdollisten virheiden ja syrjinnän lisäksi huolta on herättänyt reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen käyttö mielenosoitusten ja poliittisen opposition tukahduttamiseen esimerkiksi Chilessä ja Hong Kongissa (Zalnieriute, 2025).

Teknologiset kuvitelmat kriminaalipoliitikassa

Kasvojentunnistukseen keskittyvässä kriittisessä kriminaalipoliittisessa keskustelussa viitataan usein tulevaisuusorientoituneisiin uhkakuvii mahdollisesta valvontayhteiskunnasta. Valvontakamerat ja tunnistusalgoritmit yhdistyvät vahvimmin George Orwellin *Vuonna 1984* -romaanista tuttuun autoritääriin Isoveljeen, joka valvoo Oseanian asukkaita ympäri vuorokauden (Orwell, 1949). Merkittävin Isossa-Britanniassa toimiva kasvojentunnistusta vastustava kansalaisjärjestö onkin nimeltään Big Brother Watch.

Teknologiset tulevaisuusnäkymät eivät kuitenkaan väritä pelkästään valvontaan liittyvää kriminaalipoliittista keskustelua, vaan ne vai-

kuttavat myös käytännön tasolla sekä viranomaisten että yksityisten toimijoiden suunnitelmiin ja strategioihin. Esimerkiksi Englannin ja Walesin poliisi julkaisi 2020 kansallisen digitaalisen poliisityön strategian (National Policing Digital Strategy 2020–2030) joka perustuu spekulatiivisiin näkemyksiin digitaalisten teknologioiden tulevasta kehityksestä (Campbell, 2025). Valvontateknologioita kehittelevät yksityiset yritykset vaikuttavat myös julkisiin investointeihin ja lainsäädännön valmisteluun esittelemällä valtioille hypoteettisia tulevaisuusskenaarioita olemassa olevien tuotteiden markkinoinnin lisäksi (Singer, 2025b).

Odotusten sosiologia ja tekniikan filosofia tarjoavat viitekehyksen teknologisten tulevaisuusnäkymien kriminaalipoliittiseen tarkasteluun. Odotusten sosiologian keskeinen väite on, että tulevaisuutteen liittyvillä lausunnoilla on poliittisia ja sosiaalisia vaikutuksia nykymomentissa. Harro van Lenten (2012) mukaan odotukset voivat muovata poliittista keskustelua ja päätöksentekoa kolmella tavalla: 1) optimistiset tulevaisuusnäkymät voivat oikeuttaa päätöksiä ja investointeja myös teknologiaan tai käytäntöihin, jotka eivät vielä toimi hyvin, 2) ne voivat suunnata teknologisten ratkaisujen etsintää vähentämällä kuviteltua tulevaisuutteen liittyvää epävarmuutta ja 3) ne voivat koordinoida eri toimijoiden välisiä käytäntöjä ilman keskittynyttä päätöksentekoa tai johtoa.

Odotuksia on erilaisia. Ne voivat perustua vaihtelevissa määrin tutkimustietoon tai todennäköisyyksien empiiriseen arviointiin ja ne voivat esittää eriäviä näkemyksiä ihmisten roolista tulevaisuuden muovaamisessa. Giacomo Bazzani (2023) erittelee tutkimustietoon perustuvat ennusteet (engl. predictions) ja spekulatiivisemmat kuvitelmat (engl. imaginaries). Ennusteet perustuvat todisteisiin tai tutkimustietoon ja ne esittävät tulevaisuuden tavalla, jonka uskotaan todennäköisesti toteutuvan. Kuvitelmat sen sijaan esittävät tulevaisuusnäkymiä, joita ei voida johtaa nykytilan-

teesta ja odotetuista kehityskuluista. Niihin liittyy kokeellisten teknologioiden kontekstissa usein myös strategisen lioittelun ja markkinoinnin värittämää ”teknologiainnostusta” (Jaakola, 2024).

Biometriseen valvontaan liittyviä tulevaisuusnäkymiä on luonnehdittu nimenomaan kuvitelmiiksi, koska digitaalisen tunnistuksen, ennustusalgoritmien ja tekoälyn kehitys on epävarmaa ja poliittisesti latautunutta (Lyon, 2018). Optimistisissa näkemyksissä biometrisen tunnistus esitetään neutraalina ratkaisuna monimutkaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin ja askeleena kohti modernia digitaalista yhteiskuntaa (Singer, 2021). Kriminaalipoliitikassa vaikuttavat viranomaiset ja yksityiset yritykset voivat esittää hyvinkin kokeelliset ja arvaamattomat työkalut äärioptimistisesti nykypäivän ongelmat ratkaisevana hopealuottina.

Tekniikan filosofiasta voidaan ammentaa analyttisiä työkaluja teknologisten tulevaisuusnäkemien kategorisointiin. Ilkka Niiniluodon (2020) mukaan eriäviä näkemyksiä tekniikan kehityksestä edustavat teknologinen determinismi ja teknologinen voluntarismi. Teknologisen determinismin mukaan tekniikka kehittyy ihmisten toimista riippumattomien lakien mukaisesti, kun taas voluntarismi korostaa ihmisen vapautta ohjata tekniikan kehitystä. Tätä jaottelua on sovellettu myös kriminologisessa tutkimuksessa sekä teknologisten työkalujen avulla tehtyjen rikosten analysointiin (Wood, 2021) että teknologioiden kriminaalipoliittisten vaikutusten tarkasteluun (Singer, 2025a). Näiden näkökulmien poliittisia ulottuvuuksia julkisessa diskurssissa on myös analysoitu. Sally Wyattin (2023) mukaan deterministisiä teknologianäkemyksiä voidaan käyttää julkisessa keskustelussa keinona välttää teknologian politisointia. Kumminkin näkemykset voivat esiintyä sekä optimistisessä että pessimistisessä muodossa. Niin utopiat kuin dystopiatkin voivat rakentua esimerkiksi tekniikan autonomista kehitystä korosta-

van teknologiakäsityksen varaan (Feenberg, 2006). Toisin sanoen erilaiset näkemykset tekniikan ohjattavuudesta eivät itsessään määrää suhtautumista teknologiaan myönteiseksi tai kielteiseksi.

Nämä kategoriat tarjoavat viitekehyksen kriminaalipoliittisessa keskustelussa esitettyjen teknologisten kuvitelmien luokitteluun ja temaattiseen analyysiin. Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentissa esitetyt kasvojentunnistukseen liittyvät kuvitelmat vuosina 2009–2025 edustivat erilaisia yhdistelmiä determinismin ja voluntarismin sekä optimismin ja pessimismin välillä.

Reaaliaikainen kasvojentunnistus Isossa-Britanniassa

Ison-Britannian poliisilaitokset ovat käyttäneet automatisoituja algoritmeja esimerkiksi rikosten ennakointiin, rikostutkintojen ’ratkaistavuuden’ arviointiin ja julkiseen valvontaan (Grace, 2023). Lontoon poliisi kokeili reaaliaikaista kasvojentunnistusta ensimmäistä kertaa elokuussa 2016 ja kokeilut ovat sittemmin lisääntyneet tasaista tahtia. Lontoossa teknologiaa kokeiltiin kymmenen kertaa vuosina 2016–2019, 32 kertaa 2020–2023, ja 117 kertaa tammikuun ja elokuun välillä 2024. Teknologiaa ovat myös kokeilleet viisi muuta poliisilaitosta Englannissa ja Walesissa (Oxley ym., 2024). Lontoossa sen käyttö johti 360 pidätykseen tammikuun ja lokakuun välillä 2024 (Mersinoglu, 2024). Ensimmäiset pysyvät reaaliaikaiset kasvojentunnistuskamerat asennettiin Croydonin kaupunginosaan kesällä 2025 (Ellery, 2025).

Kansalaisjärjestöt ja kansanedustajat ovat kritisoineet reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen kyseenalaista tarkkuutta ja sääntelyn heikkoutta. Lontoon poliisi väitti tammikuussa 2020 teknologian pystyvän 70 prosentin tarkkuuteen, vaikka ulkopuolisen arvion mukaan todellinen tarkkuus oli 19 prosenttia (Fussey & Murray, 2019). Toukokuussa 2023 Big Brother

Watch arvioi Lontoon poliisin pidätystietojen perusteella (2016–2023) kokonaistarkkuuden olevan noin 15 prosenttia (Big Brother Watch, 2023). Ison-Britannian kansalaiset luottavat kasvojentunnistuksen tarkkuuteen vähemmän kuin esimerkiksi yhdysvaltalaiset tai kiinalaiset (Ritchie ym., 2021), ja ei-valkoihoiset luottavat siihen huomattavasti vähemmän kuin valkoihoiset kansalaiset (Bradford ym., 2020).

Isossa-Britanniassa reaaliaikaista kasvojentunnistusta säännellään epäsuorasti säädösten kautta, jotka liittyvät rikosoikeudelliseen todistusaineistoon (Police and Criminal Evidence Act 1984), ihmisoikeuksiin (Human Rights Act 1998), tasa-arvoon (Equality Act 2010) ja tietosuojaan (UK General Data Protection Regulation ja Data Protection Act 2018). Erillisen sääntelyjärjestelmän puutetta on kritisoitu etenkin sen jälkeen, kun EU:n tekoälysäädös astui voimaan elokuussa 2024. Tähän asti näkyvin kasvojentunnistukseen liittyvä oikeudenkäynti oli elokuussa 2020 päättynyt *Ed Bridges v. South Wales Police*, jossa valitustuomioistuin totesi South Walesin poliisin loukanneen yksityisyysoikeuksia, tietosuoja lakeja ja tasa-arvolakeja käyttäessään reaaliaikaista kasvojentunnistusta (Oxley ym., 2024). Valitustuomioistuin ei kuitenkaan katsonut kasvojentunnistuksen sinänsä olevan lainvastaista, jos sitä käytetään edellä mainittuja lakeja noudattaen. Päätöksen jälkeen Ison-Britannian biometria- ja valvontakamerakomissaari ja poliisikoulutuksesta vastaava College of Policing julkaisivat uudet ohjeet reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen käyttöön poliisityössä (Biometrics and Surveillance Camera Commissioner, 2022; College of Policing, 2022).

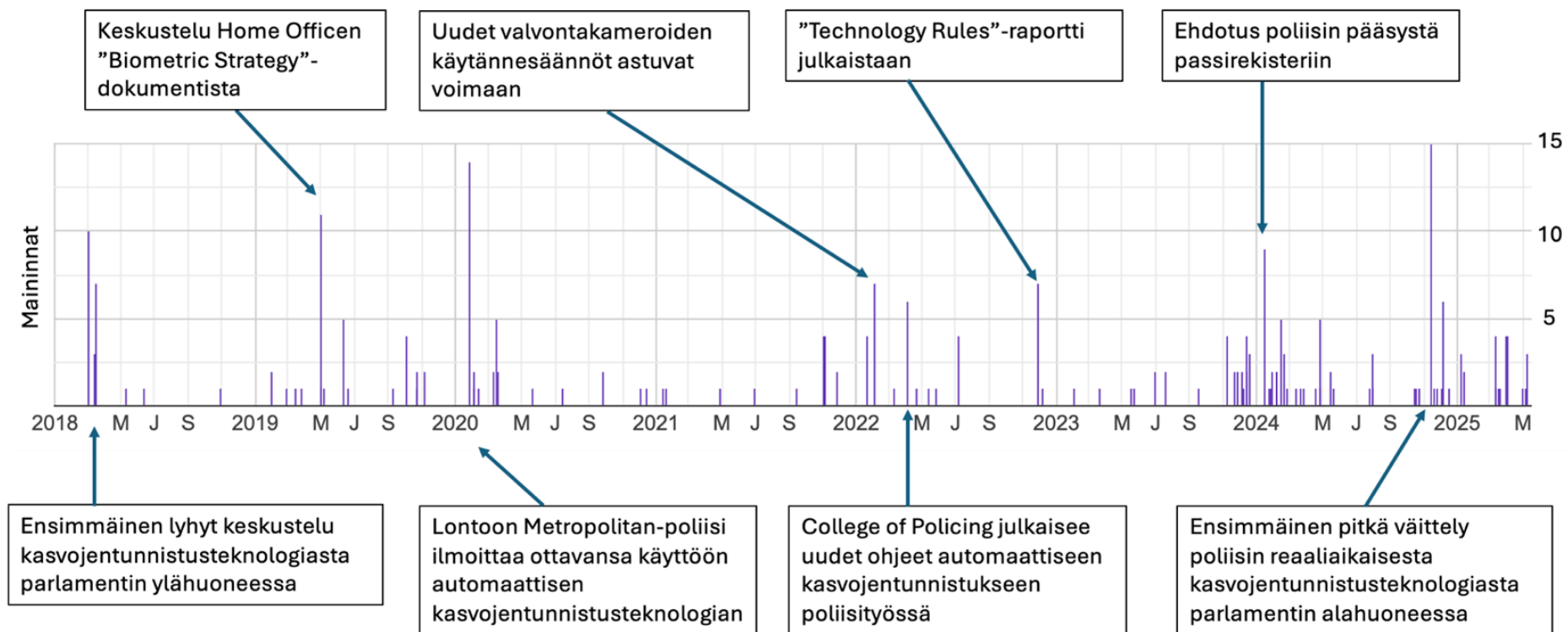
AINEISTO JA MENETELMÄT

Arkistoja on yleensä hyödynnetty kriminologiassa rikosoikeuden historian tutkimuksessa, mutta ne voivat myös valaista kriminaalipolitiikan lähihistoriaa ja nykyistä kehityskulkua

(Guiney, 2020). Etenkin digitaaliset parlamenttiarkistot tarjoavat rikasta empiiristä aineistoa kriminaalipolitiikan ja rikoslainsäädännön kehityksestä. Niiden avulla voidaan ymmärtää, miten kriminaalipolitiikkaa ovat määrittäneet parlamentissa käydyt keskustelut ja väittelyt, joiden tavoitteena on ollut muovata julkista keskustelua ja päätöksentekoa liittyen rikoslainsäädäntöön, rikosseuraamukseen ja kontrolliin (Tubex ym., 2025).

Tutkimuksen empiirinen aineisto kerättiin Yhdistyneen kuningaskunnan elektronisesta *Hansard*-parlamenttiarkistosta hakemalla samanaikaisesti termejä *facial recognition* ja *police*. Jälkimmäinen lisättiin hakuun materiaalin rajaamiseksi poliisityön ja kontrollin kontekstiin. Haun perusteella kasvojentunnistus mainittiin 275 kertaa 122:ssa eri keskustelussa (ks. kuvio 1). Koska osa keskusteluista käsitteli kriminaalipolitiikan lisäksi muita aiheita, aineistosta poimittiin tutustumisvaiheessa reaaliaikaiseen kasvojentunnistukseen liittyvät puheenvuorot, rajaten pois mainintoja, jotka liittyivät esimerkiksi passikuviin tai kännyköiden kasvojentunnistusteknologioihin. Tarkempaan analyysiin kertyi yhteensä aineistoa 652 sivua (Times New Roman, fonttikoko 12, riviväli 1).

Aineiston tarkasteluun hyödynnettiin temaatista sisällönanalyysia, jolla tunnistetaan, analysoidaan ja tulkitaan merkityksellisiä teemoja laadullisessa aineistossa (Mackieson et al., 2019). Temaattiseen sisällönanalyysiin valikoidaan harkintaan perustuva otanta tutkimuskysymysten perusteella. Aineiston koodaamiseen kehitetään relevantit temaattiset kategoriat tutkimuskysymysten ja teoreettisen viitekehyksen perusteella, ja merkittäviä teemoja voidaan myös tunnistaa analyysin aikana (Demirsu, 2017).

Kuvio 1: Kasvojentunnistuksen maininnat Yhdistyneen kuningaskunnan parlamenttikeskusteluissa 2018–2025.

Teemoittelu toteutettiin osin iteratiivisesti. Ensinnäkin aineisto luettiin läpi ja tunnistettiin lausunnoissa esiintyviä teknologisia kuvitelmia. Tämän jälkeen koodauksia tarkennettiin luokemalla aineisto uudestaan, lisäten alateemoja jos ne toistuivat aineistossa merkittävästi. Koodaus tehtiin manuaalisesti, ja jokainen puheenvuoro saattoi kuulua useampaan luokkaan. Näin varmistettiin, että analyysi säilytti sekä teoreettisen johdonmukaisuuden että aineistolähtöisen herkkyyden. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi reaaliaikaiseen kasvojentunnistukseen liittyvät lausunnot luokiteltiin sen perusteella, viittasivatko ne ulkoisiin tapahtumiin, tutkimustietoon vai teknologisiin kuvitelmiin. Nämä teemat muotoutuivat aineistolähtöisesti tutkimisvaiheen luennan pohjalta. Toiseen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi kolmanteen luokkaan sijoittuneet lausunnot analysoitiin temaattisesti luokittelemalla ne teknologisen determinismin ja voluntarismin sekä optimismin ja pessimismin mukaan. Tämä luokittelu johdettiin aiemmasta tekiikan filosofian ja siihen nojaavan kriminologian kirjallisuudesta (Singler, 2025a; Wood, 2021).

Laadullisen aineiston luokittelu on väistämättä yksinkertaistavaa. Aineistossa esiintyi myös hybridinäkömyksiä, joissa yhdistyivät esimerkiksi optimismi ja pessimismi erilaisiin teknologian käyttökonteksteihin liittyen. On kuitenkin huomionarvoista, että näiden kategorioiden mukaan parlamenttikeskustelun sävy muuttui huomattavasti eri aikajaksoina, mikä tukee artikkelin jaksotusta ja sen keskeisiä argumentteja (ks. taulukko 1). Taulukon 1 lukemat ovat kuitenkin vain suuntaa antavia ja artikkelin analyysi perustuu aineiston laadulliseen analyysiin.

Taulukko 1: Kasvojentunnistukseen liittyvien teknologisten kuvitelmien luonne Yhdistyneen kuningaskunnan parlamenttikeskusteluissa 2009–2025.

Aikajakso	Determinismi / voluntarismi %	Optimismi / pessimismi %
2009–2016	75 % / 25 %	29 % / 71 %
2016–2019	66 % / 34 %	68 % / 32 %
2019–2023	21 % / 79 %	35 % / 65 %
2023–2025	31 % / 69 %	63 % / 37 %

TULOKSET

Reaaliaikaiseen kasvojentunnistukseen liittyvät lausunnot olivat koko aineiston ajalta vahvasti tulevaisuusorientoituneita. Vaikka kriminaalipoliittisessa keskustelussa mainittiin myös ulkoisia tapahtumia ja uusia tutkimustuloksia, spekulatiiviset teknologiset tulevaisuusnäkymät esiintyivät lähes jokaisessa keskustelussa parlamentin ylä- ja alahuoneessa.

Kriminaalipoliittisen keskustelun teknologiset kuvitelmat vaihtelivat jaksoittain. Aineistosta piirtyi kuva neljästä suurpiirteisestä aikajaksosta, joita määrittivät erilaiset näkemykset teknologian kehityksestä: 2009–2016, 2016–2019, 2019–2023 ja 2023–2025. Vallitsevien kuvitelmien muutokset olivat osittain linjassa ulkoisten tapahtumien kanssa, ja jaksojen rajamailla lausunnoissa viitattiin enemmän mm. oikeudenkäynteihin, mielenosoituksiin, viranomaisten raportteihin ja uuteen tutkimustietoon.

2009–2016: Varautuminen digitaaliseen tulevaisuuteen

Reaaliaikainen kasvojentunnistus mainittiin Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentissa ensimmäistä kertaa 1. huhtikuuta 2009. Ylähuoneen keskustelun aiheena oli tuolloin elektroninen valvonta. Sitoutumattomien ryhmän Merlin Hayn puheenvuorossa tunnistusteknologia näyttäytyi futuristisena ja uhkavana kehityksenä:

”Nyt, kun kasvojentunnistusteknologia on vielä alkutekijöissään, emme näe vakavia ongelmia kameroihin liittyen, mutta tilanne voi muuttua helposti ja nopeasti. Meidän täytyy alkaa ajattelemaan niistä aiheutuvia ongelmia.”

Samassa keskustelussa myös sitoutumattomien lordi Radley varoitti teknologian uhista, vaikuttaen kuitenkin epävarmalta teknisen kehityksen ohjaamisen mahdollisuudesta:

”Pelkään, että digitaalisesti kehittyvässä yhteiskunnassa on epärealistista yrittää – kuten Kuningas Knuut aikanaan – estää digitaalisen kehityksen aaltoa. – Voimme vain yrittää ymmärtää tasapainoisesti mahdollisuuksia ja uhkia, mikä auttaa kansalaisia hyväksymään ympärillään tapahtuvat digitaaliset muutokset.”

Nämä lausunnot kiteyttävät teknologisten kuvitelmien teemoja 2009–2016, kun reaaliaikainen kasvojentunnistus nähtiin vasta teoreettisena mahdollisuutena. Koska poliisi ei vielä kokeillut teknologiaa käytännössä, siihen liittyvät lausunnot olivat näinä vuosina harvinaisia. Harvinaisuudestaan huolimatta tämän jakson tulevaisuusnäkymissä on kuitenkin havaittavissa vallitsevat teemat. Ne pääosin esittivät laajenevan tunnistuksen vääjäämättömänä teknologisenä kehityksenä. Parlamentin alahuoneen keskustelussa 9. kesäkuuta 2010 työväenpuolueen Alan Johnsoinin mukaan biometrisen tunnistuksen laajenemisen väistämättömyyden osoitti esimerkiksi muiden länsimaiden passintarkastuksessa käytetyt automatisoidut teknologiat. Ylähuoneen keskustelussa 8. marraskuuta 2011 liberaalidemokraattien paronitar Miller kuvasi teknologisen kehityksen autonomiaa:

”Olemme siirtyneet aikakauteen, jossa lainsäädäntö ei kykene ohjaamaan teknologista kehitystä. Emme aavistaneet teknologisen kehityksen nopeutta, joka on huimaa. Uusien teknologioiden kapasiteetit ylittävät vileimmät odotuksemme.”

Tämän aikajakson kuvitelmissa teknologiseen determinismiin yhdistyi pessimistinen näkemys tulevan kehityksen vaaroista vapauden, yksityisyydensuojan ja ihmisoikeuksien kannalta. Orwellilaiset teemat värittivät parlamenttikeskustelua. 28. helmikuuta 2012 työväenpuolueen Lyn Brown kyseenalaisti konservatiivien Philip Hollobonen ehdotusta kasvojentunnistuksen laajentamisesta julkisilla alueilla:

”Arvoisa kollegani ei suinkaan voi vaatia, että jokaisen meistä tulisi olla välittömästi tunnistettavissa kadulla kävellessämme. Eihän hän todella halua, että katsoisimme ylös valvontakameran kohdalla ja hymyilisimme? On hienoinen, mutta tärkeä ero sen välillä, että vaaditaan kasvojentunnistusta kaikissa julkisissa tiloissa ja sen välillä, että siirrytään kohti Isoveli-yhteiskuntaa.”

Parlamentin alahuoneen keskustelussa 9. kesäkuuta 2010 useat kansanedustajat esittivät kriittisiä argumentteja tulevasta ”valvontayhteiskunnasta”. Konservatiivipuolueen sisäministeri Theresa May puolustautui varovaisesti esittämällä, että *”datan kerääminen on väistämätöntä, mutta nämä kehitykset eivät välttämättä vie meitä kohti valvontavaltiota”*. Edeltävän hallituksen sisäministeri, työväenpuolueen Alan Johnson, tunnusti laajenevan valvonnan riskit mutta katsoi, että uudet teknologiat olivat väistämättömiä julkisen turvallisuuden takaamiseksi ja terrorismin torjumiseksi.

2016–2019: Optimismi ja valvonnan uudet ulottuvuudet

Vuosina 2009–2016 vallinnut determinismi säilyi vahvana kuvitelmissa, joita parlamentissa esitettiin, kun reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen ensimmäiset kokeilut käynnistyivät vuonna 2016. Esimerkiksi sitoutumattomien ryhmän paronitar Lane-Foxin mukaan *”teknologia muuttaa maailmaamme nopeudella, jota emme ole ennen nähneet, ja uskon, että tätä kehitystä ei voi enää ikinä perua”* (7. syyskuuta 2017). Konservatiivien lordi Harris puolestaan esitti, että *”uudet teknologiat ovat äärimmäisen vaikuttavia, mutta ne ovat myös nousseet pussista, juna on lähtenyt asemalta, mitä tahansa mielikuvaa haluattekaan käyttää”* (1. maaliskuuta 2018).

Aineistossa on kuitenkin havaittavissa muutos – läpi poliittisen kirjon – teknologisen kehityksen toivottavuuteen liittyen. Se on havait-

tavissa viimeistään, kun uusista digitaalisista poliisiteknologioista väiteltiin parlamentin alahuoneessa 24. helmikuuta 2016. Tuolloin teknologian kehityksen autonomiaan yhdistettiin edeltäviin vuosiin verrattuna huomattavasti optimisempia kuvitelmia. Esimerkiksi konservatiivien Kit Malthousen mukaan:

”Ratkaisu digitaalisiin rikoksiin ei ole lisätä poliisien määrää, vaan hyödyntää aggressiivisesti teknologiaa – teknologia muuttaa perusteellisesti rikosten torjumisen. Automaattinen rekisterikilventunnistus, data-analyysi, kasvojentunnistus, edistyneet tutkintametodit: mikään Ison-Britannian poliisilaitos ei vielä investoi tarpeeksi näihin teknologioihin.”

Vihreän puolueen paronitar Jones esitti ylähuoneen keskustelussa 7. syyskuuta 2017 deterministisen kuvitelman *”teknologian nopeasta edistyksestä”*, jossa kasvojentunnistuksen riskit liittyivät lähinnä siihen, ettei teknologiaa käytetä oikealla tavalla:

”Automaattinen kasvojentunnistus on luotettava – ongelmat liittyvät yleensä ihmisten tekemään kirjanpitoon, eivät teknologiaan, joka voi tehdä poliisityöstä helpompaa”. Myös työväenpuolueen edustajien lausunnoissa, kuten työväenpuolueen Louise Haighin puheenvuorossa 15. maaliskuuta 2018, reaaliaikainen kasvojentunnistus esitettiin positiiviseen sävyyn: *”En epäile lainkaan, että reaaliaikainen kasvojentunnistus ja riskialgoritmit voivat tehdä poliisityöstä merkittävästi toimivampaa ja tehokkaampaa.”*

Tämän jakson aikana teknologisia kuvitelmia muovasivat jossain määrin ulkoiset tapahtumat, etenkin reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen kokeilut Lontoossa ja sisäministeriön kansallisen biometrisen strategian (*UK Home Office Biometrics Strategy*) julkaisu kesäkuussa 2018. Biometrinen strategia itsessään esitti spekulatiivisen ja tulevaisuusorientoituneen näkemyksen biometrisen valvonnan laajenemisesta. Sitä voidaan kuvata van Len-

ten (2012) terminologian mukaan yritykseksi koordinoita käytäntöjä keskittyneesti tilanteissa, joissa todellisuudessa biometrisen teknologian kehitykseen vaikuttivat useista eri tahoista koostuva verkosto (Lawless, 2022).

Parlamentissa biometrinen strategia otettiin vastaan positiivisesti ja Lontoon poliisin kasvojentunnistuskokeilut yhdistettiin laajeneviin kuvitelmiin tulevaisuuden biometrisesta valvonnasta. Konservatiivien lordi Watermanin mukaan:

”Paljon työtä on tehtävä kiireellisesti, jotta kasvojentunnistusteknologia voi saavuttaa täyden potentiaalinsa rikosoikeusjärjestelmässä – Yksi kiireellisimmistä tehtävistä on parantaa kasvojentunnistuksen raaka-aineen, eli koko maassa olevien miljoonien yksityisten valvontakameroiden, kuvanlaatua.”

Konservatiivien lordi Marlesford ehdotti 10. lokakuuta 2017, että kasvojentunnistustietokantoihin tulisi lisätä kaikki kansalaiset. Samassa keskustelussa työväenpuolueen lordi Knight esitti ennustuksen tekoälyn ja reaaliaikaisen tunnistuksen muuttamasta maailmasta, jossa:

”Yksityisyydensuojaan liittyvä hyväksyntä nykyisessä muodossaan on kuollut. – Tulevaisuudessa tekoäly voi kasvojentunnistuksen tai pulssin mittaamisen avulla todeta ilman hyväksyntää, että jollakin on sydäntauti. Tekoäly tietää henkilöstä jotakin, mutta miten henkilö voi antaa hyväksyntänsä kertoa hänelle joltain, mitä hän ei itse vielä tiedä?”

Tämän aikajakson aikana optimistiset ja deterministiset kuvitelmat oikeuttivat laajenevan reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen, vaikka Lontoon poliisin ensimmäisten kokeilujen tulokset eivät vakuuttaneet. Samanaikaisesti argumentit biometrisen valvonnan vääjäämättömyydestä suuntasivat teknologisten ratkaisujen etsimistä, esittämällä näkemyksiä nykyisten arvojen kuten yksityisyydensuo-

jan vanhentuneisuudesta. Oikeustieteen tutkijat ovatkin osoittaneet, miten ”yksityisyys on kuollut” -tyyppisiä argumentteja käytetään strategisesti oikeuspolitiikan muovaamiseen (Richards, 2022).

2019–2023: Isoveli valvoo?

Parlamentissa esitetyt teknologiset visiot muuttuivat Lontoon poliisin ensimmäisten kokeilujen päätyttyä alkuvuodesta 2019. Kokeiluissa reaaliaikainen kasvojentunnistus oli toiminut odotettua huonommin. Maaliskuussa 2019 parlamentin tiede- ja teknologiakomitea aloitti kasvojentunnistukseen liittyvän raportin valmistelun, ja komitean kuulemia kriittisiä näkemyksiä teknologian toivottavuudesta uutisoitiin valtamediassa (Skelton, 2019). Julkisen huomion myötä edellisenä vuonna julkaistu biometrinen strategia tuli parlamentin tarkempaan syyniin toukokuussa 2019.

Kansanedustajien esittämät teknologiset kuvitelmat erosivat huomattavasti aiempien vuosien näkemyksistä. Useat heistä esittivät teknologisen kehityksen voluntaristisena. Työväenpuolueen Chi Onwurahin näkymässä ”teknologian ei tule olla jotain, mikä tehdään ihmisille väkisin; heillä tulee olla oikeus ja mahdollisuus hallita teknologian käyttöönottoa”. Työväenpuolueen Darren Jonesin mukaan ihmisten tulisi ohjata kasvojentunnistuksen teknologista kehitystä:

”Tämä on osa laajempaa keskustelua siitä, miten teknologioita voi kehittää eettisesti alusta alkaen, ei pelkästään reaaliaikaista kasvojentunnistusta vaan myös algoritmista päätöksentekoa ja muita työkaluja – olemme nähneet, kuinka ihmisten ennakkoluulot ovat sisäänrakennettu automatisoituihin päätöksentekoprosesseihin.”

Tämän jakson aikana haastettiin aiempien äärioptimististen argumenttien roolia teknologisen kehityksen oikeuttamisessa ja suuntaamisessa. Esimerkiksi 28. marraskuuta 2022 lordi

Hunt esitti utopistiset mielikuvat riskinä har-
kitulle kriminaalipoliitiikalle:

*”on houkuttelevaa langeta sofistikoituneen
teknologian, tekoälyn, algoritmien ja muiden
vastaavien kiiltävien korujen lumoihin – nii-
den lupausten vietäväksi, joiden mukaan uudet
teknologiat tarjoavat nopeampia ja sujuvam-
pia ratkaisuja poliisityöhön”.* Työväenpuolu-
een paronitar Primarolo yhtyi näkemykseen,
ja sivuutti teknologiamyönteisyyden naiivina
”myyntipuheena.”

Siirtyminen deterministisistä kuvitelmista
tekniikan ohjattavuutta korostaviin näkemyk-
siin yhdistyi näinä vuosina negatiivisempaan
näkemykseen kasvojentunnistusteknologias-
ta. Muutaman vuoden tauon jälkeen Orwelli-
laiset uhkakuvat palasivat kriminaalipoliitti-
seen keskusteluun. Lontoon poliisin kokeiluja
verrattiin toistuvasti kiinalaiseen valvontayh-
teiskuntaan (esim. 19.5.2020 ja 25.11.2022)
ja liberaalidemokraattien lordi Strasburger
varoitti ylähuoneen keskustelussa 2.10.2019
Ison-Britannian *”kävlevän unissaan kohti
Orwellilaista poliisivaltiota”*. Teknologisten
odotusten pessimistisyyteen vaikuttivat kesäl-
lä ja syksyllä 2019 julkaistut raportit, joiden
mukaan reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen
tarkkuutta oltiin liioiteltu (Fussey & Murray,
2019).

Kun Lontoon poliisi ilmoitti laajentavansa
reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen kokeilua
tammikuussa 2020, parlamentin alahuoneessa
käytiin siihen asti pisin kasvojentunnistustek-
nologiaa käsittelevä keskustelu parlamentin
historiassa (ks. kuvio 1). Vaikka keskustelua
taustoitti sekä poliisin ilmoitus että uusi tutki-
mustieto, puheenvuoroissa keskityttiin niiden
sijaan tulevaisuusorientoituneisiin teknologi-
siin visioihin. Kasvojentunnistuksen mahdol-
lisesta tulevasta kehityksestä käytiin mittava
väittely. Konservatiivipuolueen poliisiminis-
teri Kit Malthouse väitti, että *”kun kasvojen-
tunnistusteknologiaa kehitetään ja kokeillaan,
siitä tulee tietysti ajan myötä yhä tarkempaa*

ja luotettavampaa”. Työväenpuolueen Chi
Onwurah vastasi Malthousen puheenvuoroon:

*”Kasvojentunnistusteknologia automatisoi
suunnittelijoidensa ennakkoluulot sekä ope-
tusdataan liittyvät rajoitteet. Jos sitä ei suun-
nitella tasa-arvoiseksi, sillä tulee olemaan
eriarvoistava vaikutus.”*

Voluntaristiset ja pessimistiset teknologiset
kuvitelmat hidastivat reaaliaikaisen kasvojen-
tunnistuksen käyttöönottoa. Ne mahdollistivat
teknologisen kehityksen ohjattavuuden ko-
rostamisen ja oikeuttivat resurssien kohden-
tamisen sääntelyn kehittämiseen teknologian
kokeilun sijaan. Parlamentin ylähuoneen oi-
keus- ja sisäasioiden komitean maaliskuussa
2022 julkaisema *Technology Rules* -raportti
kritisoi reaaliaikaiseen kasvojentunnistukseen
liittyvän sääntelyn vähäisyyttä ja äärioptimis-
tisia tulevaisuusnäkymiä, jotka se yhdisti yksi-
tyisen sektorin markkinointipuheisiin (House
of Lords, 2022). Sekä raportti että siitä käyty
parlamenttikeskustelu 28. marraskuuta 2022
painottivat teknologisen kehityksen hallitta-
vuutta ja poliittisuutta. Liberaalidemokraat-
tien lordi Clement-Jonesin mukaan:

*”Olemme antaneet poliisin itse ohjata lii-
kaa kasvojentunnistuksen kehitystä ja viedä
sen demokraattisen parlamenttikeskustelun
ulottumattomiin – – Meidän täytyy pysäyttää
tämä sääntelemätön yksityisyyden valtaus ja
tarkastella teknologiaa kriittisesti.”*

Muuttuvien teknologisten näkemysten kri-
minaalipoliittinen merkitys näkyi siinä, että
poliisin kasvojentunnistuskokeiluja kritisoit-
tiin laajemmin parlamenttikeskustelussa ja
valtamediassa, usein nimenomaan varoittavi-
en tulevaisuusnäkemien kautta. Näiden kes-
kusteluiden tuloksena oli tiukempi sääntely,
kun Ison-Britannian biometria- ja valvon-
takamerakomissaari ja poliisikoulutuksesta
vastaava College of Policing julkaisivat uu-
det ohjeet kasvojentunnistukseen poliisityös-
sä marraskuussa 2021 ja maaliskuussa 2022

(Biometrics and Surveillance Camera Commissioner, 2022; College of Policing, 2022).

2023–2025: Teknologisten tulevaisuusnäkyvien politisointi

Reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen kokeilut lisääntyivät räjähdysmäisesti vuonna 2024. Lontoossa teknologiaa kokeiltiin 32 kertaa vuosina 2020–2023, mutta pelkästään tammikuun ja elokuun välillä 2024 kokeiluja oli 117 (Oxley ym., 2024). Kehitystä edelsi muutos parlamenttikeskusteluissa esitetyissä teknologisissa kuvitelmissa. 8. marraskuuta 2023 konservatiivien lordi Borwick muisteli ensin aiempaa näkemystään valvontayhteiskunnan uhasta, korostaen kuitenkin lopulta positiivisemmin kasvojentunnistuksen luomia mahdollisuuksia poliisityössä:

”Minulta on kysytty kasvojentunnistuksesta, ja aluksi reaktioni oli negatiivinen. Mietin, eikö sellainen ole osa Isoveli-yhteiskuntaa ja tekoälyn siivittämä askel kohti diktatuuria? – Nykyään ymmärrän, että meidän täytyy tehdä kaduista jälleen turvallisia, ja reaaliaikainen kasvojentunnistus on paras ja halvin tapa saavuttaa se tavoite.”

Lordi Hogan-Howen mukaan reaaliaikaista kasvojentunnistusta voitaisiin tulevaisuudessa käyttää *”rikosten ennaltaehkäisyyn ja selvittämiseen, turvallisuuden parantamiseen, etsintäkuulutettujen rikollisten löytämiseen, haavoittuvassa asemassa olevien suojeleminen sekä ihmisten suojaamiseen vaaroilta”*.

Optimistiset argumentit palasivat parlamenttikeskustelun keskiöön vuoden 2023 tekoälybuumin myötä. Esimerkiksi konservatiivipuolueen Chris Philpin mukaan:

”Kasvojentunnistusteknologia on kehittynyt äärimmäisen paljon, jopa viimeisen puolen vuoden tai vuoden aikana. Tekoälyn avulla sitä voidaan parantaa niin, että osittain summentunut tai peittyneet kuva – jota ei vielä vä-

hän aikaa sitten olisi voinut käyttää – voidaan yhdistää tietokantaan.”

Teknologiamyönteiset kuvitelmat tekoälyn tuomista mahdollisuuksista kasvojentunnistukseen oikeuttivat uusia kriminaalipoliittisia hankkeita, kuten esityksen poliisin pääsystä passirekisteriin, josta keskusteltiin positiiviseen sävyyn parlamentin alahuoneessa 16. tammikuuta 2024.

Vaikka tämän jakson aikana esitetyt teknologiset odotukset olivat huomattavasti myönteisempiä kuin edeltävien vuosien varoitukset valvontayhteiskunnan uhasta, puheenvuoroja tasapainottivat muistutukset edellisvuosien teknologiakritiikistä. Tämän jakson kuvitelmat eivät myöskään palanneet aiempien vuosien deterministisiin näkymiin. Sen sijaan vuosina 2019–2023 käyty vilkas tulevaisuus-orientoitunut keskustelu oli iskostanut voluntaristisen teknologiakäsityksen Ison-Britannian kriminaalipoliittikkaan. Kun työväenpuolue voitti parlamenttivaalit heinäkuussa 2024, pääministeri Keir Starmer julkisti yllättäen suunnitelman laajentaa entuudestaan reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen käyttöä poliisityössä. Sen sijaan, että Starmer olisi vedonnut teknologian väistämättömään kehityskulkuun, päätös oikeutettiin vetoamalla teknologiakäsitykseen, jonka mukaan kasvojentunnistusteknologian laajeneminen oli progressiivinen poliittinen päätös, jolla voitiin lisätä etnisten vähemmistöjen turvallisuutta kesän 2024 väkivaltaisten oikeistoprotestien jälkeen (Oxley ym., 2024). Näin aiempien vuosien huolet kasvojentunnistusalgoritmien tarkkuudesta etnisten vähemmistöjen kohdalla käännettiin päälaelleen esittämällä teknologia tapana suojella näitä ryhmiä.

Parlamentissa kasvojentunnistukseen liittyvät kuvitelmat painottivat myös teknologian poliittisuutta, ihmisen roolia sen kehityksessä ja siihen liittyvien teknisten ja oikeudellisten päätösten vaikutusta tulevaisuuden poliisityöhön. Poliisiministeri Diana Johnsonin

puheenvuorossa 13. marraskuuta 2024 näkyi samanaikaisesti optimismi ja teknologinen voluntarismi:

”Reaaliaikainen kasvojentunnistus on vaikuttava työkalu. Kun harkitsemme sen nykyistä ja tulevaa käyttöä meidän täytyy kuitenkin tasapainottaa yksityisyydensuojaan liittyvät riskit sen kanssa, että poliisi pystyy pitämään katumme turvallisina. Meidän täytyy erityisesti harkita sitä, miten paljon tukea poliisi tarvitsee hallitukselta ja parlamentilta teknologian sääntelyyn ja käyttöönottoon.”

Vaikka tämän jakson aikana sekä konservatiivien että työväenpuolueen kansanedustajien kuvitelmat olivatkin pääosin teknologiamyönteisiä, vallitseva käsitys teknologisen kehityksen ohjattavuudesta mahdollisti kasvojentunnistuksen politisoinnin tulevaisuuden valintoja painottaen. Parlamentissa on käyty viime vuosina ennätysmäärä vilkasta kriminaalipoliittista keskustelua, korostaen teknologisen kehityksen ohjausmahdollisuuksia ja tasapainoisesti siihen liittyviä mahdollisuuksia ja riskejä.

13. marraskuuta 2024 käyty parlamenttikeskustelu on pisin reaaliaikaiseen kasvojentunnistukseen liittyvä keskustelu koko aineiston ajalta. Sen aikana esitettiin myös pessimistisiä näkemyksiä, kuten esimerkiksi konservatiivikansanedustaja John Whittingdalen puheenvuorossa:

”Tämä voi kuulostaa tieteisfiktiolta, mutta riskinä on, että jokainen maan valvontakamera yhdistyy yhdeksi laajaksi valvontajärjestelmäksi, jonka tietokannassa ei ole 600 vaan miljoonia ihmisiä.”

Reform-puolueen James McMurdock esitti myös huolenaiheen:

”Kasvojentunnistus on selkeästi vielä kehittyvä teknologia, ja meidän tulee tietysti arvioida siitä mahdollisesti koituvia hyötyjä. Mut-

ta meidän täytyy myös harkita siitä koituvia harmejä. Jos kansalaisille tulee sellainen olo, että heitä on rangaistu syyttä ja että he kärsivät teknologian takia, meidän täytyy muuttaa sen kehityskulkua.”

Kuitenkin suurin osa keskustelussa esitetyistä tulevaisuusnäköymistä oli positiivisia – esimerkiksi demokraattisen unionistipuolueen kansanedustaja Jim Shannonin mukaan *”teknologiset kehitykset voivat edesauttaa polisia ja rikosoikeusjärjestelmän toimivuutta. Tuen täysin teknologista kehitystä silloin kun sitä tarvitaan.* – – *Puollan reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen laajenemista, mutta korostan myös ihmisoikeuksien suojelemisen tärkeyttä.”*

Voluntaristiset teknologiset kuvitelmat ovat johtaneet viime vuosina kasvojentunnistuksen samanaikaiseen laajenemiseen ja politisointiin. Kriminaalipoliittisessa keskustelussa tulevaisuusorientoituneet näkemykset esimerkiksi tekoälyn luomista mahdollisuuksista ovat ohjanneet kasvojentunnistukseen liittyviä kehityssuunnitelmia. Artikkelin johdannossa lainatun lordi Hogan-Howen teknologiamyönteisen puheenvuoron jälkeen, 7. tammikuuta 2025, konservatiivien lordi Murray ehdotti myös, että tekoälyn avulla esimerkiksi julkisia mielenosoituksia ja kauppakeskuksia voitaisiin valvoa preventiivisellä kasvojentunnistusteknologialla, joka *”tunnistaisi uhat, ennen kuin ne materialisoituvat”*. Toisaalta 10. maaliskuuta 2025 liberaalidemokratien kansanedustaja Lisa Smart varoitti, että kasvojentunnistusteknologian käyttö mielenosoitusten valvomisessa voisi johtaa sananvapauden ja perusoikeuksien heikentymiseen. Vaikka reaaliaikaisen kasvojentunnistuksen käyttö onkin lisääntynyt huomattavasti 2023–2025 välillä, myös siihen liittyvä sääntely ja tekniikan kehityksen ohjattavuus ovat olleet kriminaalipoliittisessa keskustelussa vahvasti mukana.

POHDINTA

Tässä artikkelissa on tarkasteltu tulevaisuus-orientoituneiden teknologisten kuvitelmien roolia Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin kriminaalipoliittisessa keskustelussa vuosina 2009–2025. Tulosten perusteella spekulatiiviset ja tulevaisuuteen keskittyvät odotukset olivat keskeisiä parlamenttikeskustelussa. Silloinkin, kun puheenvuoroissa reagoitiin ulkoisiin tapahtumiin – kuten julkisiin oikeudenkäynteihin, mielenosoituksiin, viranomaisten raportteihin ja uuden tutkimustiedon julkaisuun – niissä viitattiin kriisien ja tutkimustiedon lisäksi tulevaisuusnäkyymiin. Yleisesti tunnistettavilla kuvitelmillä esimerkiksi Orwellilaisesta valvontayhteiskuntasta tai tieteisfiktioiden teknologisista utopioista oli huomattavasti painoarvoa kriminaalipoliittisessa keskustelussa.

Analyysi osoittaa, että kriminaalipoliitiikan tutkimuksessa on tärkeää huomioida empiirisen tutkimustiedon ja kriisitilanteiden lisäksi tulevaisuusorientoituneiden kuvitelmien roolia poliittisen keskustelun ja päätöksenteon jäsentämisessä (Welsh & Harris, 2016). Silloinkin, kun tutkimustieto osoitti Lontoon poliisin kasvojentunnistuskokeilujen toimivan ennakoitua huonommin, deterministiset näkemykset oikeuttivat investoinnin jatkamista ja rajasivat mahdollisuuksia kriittiselle keskustelulle (Campbell, 2025). Esimerkiksi etnisten vähemmistöjen syrjintään liittyvät huolet sivuutettiin viittaamalla teknologian tarkkuuden väistämättömään kehitykseen, myös uuden tutkimustiedon viitatessa ongelmien jatkumiseen (Fussey & Murray 2025). Kun pessimistiset ja tekniikan kehityksen ohjattavuutta korostavat näkemykset vallitsivat kriminaalipoliittisessa keskustelussa, kasvojentunnistuksen käyttöönotto hidastui ja sääntelyn määrä lisääntyi.

Parlamenttiarkistojen laadullisen analyysin perusteella on vaikeaa analysoida ulkoisten tapahtumien, kuvitelmien ja poliittisten pää-

tösten välisiä syy-seuraussuhteita. Analyysistä kävi ilmi, että vaikka tulevaisuusorientoituneet argumentit välillä oikeuttivat, ohjasivat ja koordinoivat kriminaalipoliitiikkaa ulkoisista tapahtumista ja tutkimustiedosta huolimatta, vallitsevat näkemykset teknologian kehityksen ohjattavuudesta ja toivottavuudesta myös muuttuivat jaksoittain laajemman poliittisen kontekstin perusteella. Jatkossa tulevaisuusorientoituneen kriminologisen tutkimuksen olisi hyvä selvittää, missä olosuhteissa spekulatiiviset odotukset ohjaavat vahvemmin kriminaalipoliittista keskustelua, ja missä tilanteissa poliittiset kriisit, uusi tutkimustieto, yhteiskunnalliset diskurssit tai tekniset kehitykset voivat muuttaa tulevaisuusnäkyymiä. Myös näiden spekulatiivisten odotusten suhde yleiseen mielipiteeseen digitaalisesta valvonnasta ja poliisin luotettavuudesta tarjoaa mahdollisuuksia empiiriselle määrälliselle tutkimukselle (Ritchie ym., 2021).

Reaaliaikainen kasvojentunnistus on edelleen kokeellinen teknologia, jonka laajenevaan käyttöön liittyy vakavia riskejä yksityisyydensuojan, syyttömyysolettaman heikentymisen ja eriarvoistamisen kannalta (Fussey & Murray, 2025). Teknologian käyttö mielenosoitusten valvomiseen voi myös uhata sananvapautta (Zalnieriute, 2025), ja sen nopea ja epädemokraattinen käyttöönotto voi heikentää julkista luottamusta poliisiin (Bradford ym., 2020). Näistä näkökulmista katsottuna vuosina 2023–2025 nopeasti lisääntynyt kasvojentunnistus Isossa-Britanniassa on huoletuttavaa. Myönteisempänä huomiona voidaan kuitenkin todeta, että maassa vuodesta 2019 lähtien vallinneet voluntaristiset käsitykset teknologian kehityksestä ovat pitäneet kasvojentunnistuksen vahvasti politisoituna. Kriminaalipoliittisessa keskustelussa laajenevaan valvontaan liittyviä odotuksia ovat tasapainottaneet näkemykset teknologisen kehityksen ohjattavuudesta ja sääntelyn tärkeydestä.

Suomessakin kriminaalipoliittisessa keskustelussa on puhuttu digitaalisen valvonnan

laajenemisesta. Esimerkiksi sisäministeriön lakihankkeessa ehdotetaan poliisille uutta oikeutta käyttää passirekisteriin, henkilökorttirekisteriin ja maahanmuuttoviraston rekisteriin tallennettuja biometrisiä tunnisteita rikostutkinnassa (Löytömäki, 2025). Hankkeeseen liittyvää kriminaalipoliittista keskustelua ovat onneksi ohjanneet teknologiset kuvitelmat, joissa laajeneva digitaalinen valvonta ei esiinny väistämättömänä kehityksenä vaan poliittisena valintana, jonka vaikutusta oikeusvaltion rakenteisiin on hyvä harkita tarkkaan (Kostiainen & Mäkinen, 2025). Tässä kontekstissa Isossa-Britanniassa käyty reaaliaikaiseen kasvojentunnistukseen liittyvä tulevaisuusorientoitunut väittely voi jatkossa osaltaan ohjata kriminaalipoliittista keskustelua myös Suomessa.

KIRJALLISUUS

- Bazzani, G. (2023). Futures in action: Expectations, imaginaries and narratives of the future. *Sociology*, 57(2), 382–397. <https://doi.org/10.1177/00380385221138010>
- Benedict, T. J. (2022). The computer got it wrong: Facial recognition technology and establishing probable cause to arrest. *Washington and Lee Law Review*, 79(2), 849–898.
- Big Brother Watch. (2023, May 22). *Understanding live facial recognition statistics*. <https://bigbrotherwatch.org.uk/blog/understanding-live-facial-recognition-statistics/#:~:text=The%20vast%20majority%20of%20matches,alerts%2C%20were%20a%20correct%20match> (viitattu 16.5.2025)
- Biometrics and Surveillance Camera Commissioner. (2022, March 3). *Amended Surveillance Camera Code of Practice*. Gov.Uk. <https://www.gov.uk/government/publications/update-to-surveillance-camera-code/amended-surveillance-camera-code-of-practice-accessible-version> (viitattu 16.5.2025)
- Bradford, B., Yesberg, J. A., Jackson, J., & Dawson, P. (2020). Live facial recognition: Trust and legitimacy as predictors of public support for police use of new technology. *The British Journal of Criminology*, 60(6), 1502–1522. <https://doi.org/10.1093/bjc/azaa032>
- Buolamwini, J., & Gebru, T. (2018). Gender shades: Intersectional accuracy disparities in commercial gender classification. *Proceedings of Machine Learning Research*, 81, 1–15.
- Campbell, E. (2025). Techno-digital policing and speculative fictions: Towards a criminology of the future. *Crime, Media, Culture*, 21(1), 69–95. <https://doi.org/10.1177/17416590241253543>
- Cole, S. A. (2001). *Suspect Identities: A History of Fingerprinting and Criminal Identification*. Harvard University Press.
- College of Policing. (2022, March 22). *Live facial recognition: Authorised professional practice*. <https://www.college.police.uk/app/live-facial-recognition> (viitattu 16.5.2025)
- Demirsu, I. (2017). *Counter-terrorism and the Prospects of Human Rights: Securitizing Difference and Dissent*. Palgrave Macmillan.
- Ellery, B. (2025, March 23). UK's first permanent facial recognition cameras installed in London. *The Times*. <https://web.archive.org/web/20250401123906/https://www.thetimes.com/uk/london/article/croydon-to-get-uks-first-permanent-facial-recognition-cameras-0b6hhxhc7> (viitattu 16.5.2025)
- Euroopan parlamentti. (2025). *EU:n tekoälysäädös on ensimmäinen laatuaan*. <https://www.europarl.europa.eu/topics/fi/article/20230601STO93804/eu-n-tekoalysaados-on-ensimmainen-laatuaan> (viitattu 16.5.2025)
- Fair Trials. (2021). *Automating Injustice: The Use of Artificial Intelligence & Automated Decision-making Systems in Criminal Justice in Europe*. <https://>

- www.fairtrials.org/app/uploads/2021/11/Automating_Injustice.pdf (viitattu 16.5.2025)
- Feenberg, A. (2006). What is philosophy of technology? In J. R. Dakers (eds.) *Defining Technological Literacy-Towards an Epistemological Framework* (pp. 5–16). Palgrave-Macmillan.
- Fussey, P., & Murray, D. (2019). *Independent report on the London Metropolitan Police Service's trial of live facial recognition technology*. The Human Rights, Big Data and Technology Project. <https://repository.essex.ac.uk/24946/1/London-Met-Police-Trial-of-Facial-Recognition-Tech-Report-2.pdf> (viitattu 16.5.2025)
- Fussey, P., & Murray, D. (2025) *Facial Recognition Surveillance: Policing and Human Rights in the Age of Artificial Intelligence*. Oxford University Press.
- Grace, J. (2023). Exploring algorithmic justice for policing data analytics in the United Kingdom. In A. Roberts, J. Purshouse, & J. Bosland (Eds.), *Privacy, Technology, and the Criminal Process* (pp. 18–38). Routledge.
- Guiney, T. (2020). Excavating the archive: Reflections on a historical criminology of government, penal policy and criminal justice change. *Criminology & Criminal Justice*, 20(1), 76–92. <https://doi.org/10.1177/1748895818810333>
- House of Lords. (2022). *Technology rules? The advent of new technologies in the justice system*. Justice and Home Affairs Committee: 1st Report of Session 2021–22. <https://publications.parliament.uk/pa/ld5802/ldselect/ldjusthom/180/180.pdf> (viitattu 16.5.2025)
- Jaakola, J. (2024). Iäkkäiden hoivapalveluiden teknologisoituminen ja suurten odotusten petollisuus. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja Sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 32(3), 328–334. <https://doi.org/10.30668/janus.142485> (viitattu 16.5.2025)
- Kaakinen, M. (2025). Tärkeä opas tietoon perustuvaan kriminaalipolitiikkaan. *Kriminologia*, 5(1), 144–146. <https://doi.org/10.54332/krim.159909>
- Kivivuori, J. (2024). *Crime and Civilization: The Birth of Criminology in the Early Nineteenth Century*. Oxford University Press.
- Kostiainen, A., & Mäkinen, L. (2025, May 15). Poliisin toimivaltuuksien kasvattamista ei pidä jatkaa loputtomiin. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000011234592.html> (viitattu 16.5.2025)
- Lawless, C. J. (2022). The evolution, devolution and distribution of UK Biometric Imaginaries. *BioSocieties*, 17(3), 506–526. <https://doi.org/10.1057/s41292-021-00231-x>
- Löytömäki, S. (2025, February 5). *Miljoonien suomalaisten sormenjäljet voivat päätyä poliisin käyttöön*. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011010281.html> (viitattu 16.5.2025)
- Lyon, D. (2018). *The Culture of Surveillance: Watching as a Way of Life*. Wiley.
- Mackieson, P., Shlonsky, A., & Connolly, M. (2019). Increasing rigor and reducing bias in qualitative research: A document analysis of parliamentary debates using applied thematic analysis. *Qualitative Social Work*, 18(6), 965–980. <https://doi.org/10.1177/1473325018786996>
- Mersinoglu, Y. C. (2024, October 3). *Met police use of facial recognition in London surges*. Financial Times. <https://www.ft.com/content/c33322a7-eba7-4299-8172-4ce1d4e88908> (viitattu 16.5.2025)
- Niiniluoto, I. (2020). *Tekniikan filosofia*. Gaudeamus.
- Ortamo, S. (2020, August 1). Poliisi on saanut rikollisia kiinni kasvoja tunnistavan tekoälyn avulla ja haluaisi laajentaa valtuuksiaan – testasimme, miten kone toimii. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-11448002> (viitattu 16.5.2025)
- Orwell, G. (1949). 1984. Secker & Warburg.

- Oxley, G., Uwazuruike, A., Lalic, M., Samuel, H., & Downs, W. (2024). *Police use of live facial recognition technology*. House of Commons Library. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CDP-2024-0144/CDP-2024-0144.pdf> (viitattu 16.5.2025)
- Richards, N. (2022). *Why Privacy Matters*. Oxford University Press.
- Ritchie, K. L., Cartledge, C., Grown, B., Yan, A., Wang, Y., Guo, K., Kramer, R. S. S., Edmond, G., Martire, K. A., San Roque, M., & White, D. (2021). Public attitudes towards the use of automatic facial recognition technology in criminal justice systems around the world. *PLOS ONE*, 16(10), e0258241. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0258241>
- Sachoulidou, A. (2023). Going beyond the “common suspects”: To be presumed innocent in the era of algorithms, big data and artificial intelligence. *Artificial Intelligence and Law*. <https://doi.org/10.1007/s10506-023-09347-w>
- Schuilenburg, M., & Soudijn, M. (2023). Big data policing: The use of big data and algorithms by the Netherlands Police. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 17, paad061. <https://doi.org/10.1093/policing/paad061>
- Singler, S. (2021). Biometric statehood, transnational solutionism and security devices: The performative dimensions of the IOM’s MIDAS. *Theoretical Criminology*, 25(3), 454–473. <https://doi.org/10.1177/13624806211031245>
- Singler, S. (2024). “Do It Yourself!” Pedagogical Performances, Technical Expertise, and Crimmigration Control in the IOM’s Capacity-Building Practices in Nigeria. *Geopolitics*. <https://doi.org/10.1080/14650045.2024.2331802>
- Singler, S. (2025a). *Outsourcing Crimmigration Control: Digital Borders, the IOM, and Biometric Statehood*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/9780198927525.001.0001>
- Singler, S. (2025b). Surveillance evangelism: Private technology companies and the digital futures of crimmigration control. *Theoretical Criminology*, 29(3): 365–386. <https://doi.org/10.1177/13624806251336758>
- Skelton, S. (2019, March 22). *UK police should not deploy live facial recognition technology until issues are resolved, MPs told*. ComputerWeekly. <https://www.computerweekly.com/news/252460016/UK-police-should-not-deploy-live-facial-recognition-technology-until-issues-are-resolved-MPs-told> (viitattu 16.5.2025)
- Stratton, G., Powell, A., & Cameron, R. (2017). Criminal justice in digital society: Towards a “digital criminology”? *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 6(2), 17–33. [DOI:10.5204/ijcjsd.v6i2.355](https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v6i2.355)
- Tubex, H., Chisholm, R., Tulich, T., Skead, N., & Murray, S. (2025). A criminological analysis of proceeds of crime legislation in three Australian states. *Criminology & Criminal Justice*, 25(2), 591–611. <https://doi.org/10.1177/17488958221136210>
- US Department of Justice. (2024). *Artificial intelligence and criminal justice: Final report*. <https://www.justice.gov/olp/media/1381796/dl> (viitattu 16.5.2025)
- van Lente, H. (2012). Navigating foresight in a sea of expectations: Lessons from the sociology of expectations. *Technology Analysis & Strategic Management*, 24(8), 769–782. <https://doi.org/10.1080/09537325.2012.715478>
- Welsh, W., & Harris, P. (2016). *Criminal Justice Policy and Planning: Planned Change* (5th ed.). Routledge.
- Wood, M. (2021) Rethinking how technologies harm. *The British Journal of Criminology*, 61(3): 627–647. <https://doi.org.libproxy.tuni.fi/10.1093/bjc/azaa074>
- Wyatt, S. (2023) Technological determinism: What it is and why it matters. In G. Robson and J. Tsou (eds.) *Technology Ethics: A Philosophical Introduction and*

Readings (pp. 26–33). Routledge.

Zalnieriute, M. (2025). Facial recognition surveillance and public space: Protecting protest movements. *International Review of Law, Computers & Technology*, 39(1), 116–135. <https://doi.org/10.1080/13600869.2023.2295690>

ENGLISH SUMMARY

Samuel Singler: Live facial recognition and technological imaginaries in the politics of criminal justice in the UK

In recent years, police forces across the United Kingdom have tested live facial recognition in public spaces. Although civil society groups and members of parliament have criticized the inaccuracy of these surveillance tools and a lack of regulation, their use has steadily expanded. This article examines the impact of future visions of live facial recognition on criminal justice policy debates in the UK.

The theoretical framework of this article is based on the sociology of expectations. According to this field, technological imaginaries structure political discussion by presenting speculative future visions as inevitable and desirable, while excluding alternative futures. Utilizing this framework, I analyze the development of parliamentary debates related to live facial recognition in the United Kingdom from 2009 to 2025. The empirical material was collected from the Hansard parliamentary archive and analyzed using qualitative thematic content analysis.

Technological imaginaries influenced digital surveillance policy in addition to external events and research data. Fueled by the AI boom, optimistic visions have recently become more prominent than earlier cautionary imaginaries regarding an Orwellian surveillance society, and the use of facial recognition has expanded. However, these prevailing views have also promoted critical debates about criminal justice by highlighting the political dimensions of technological development.

Keywords: surveillance — technology — policing — criminal policy — archival research